

Historiallisten väestöaineistojen digitoinnista

Markku Mattila

Väestöä koskevien historiallisten tietokantojen koostaminen on viime aikoina noussut esiin kansainvälisessä tiedeyhteisössä. Esimerkiksi *European Science Foundationin* rahoittaman *European Historical Population Samples Networkin* tavoitteena on yhdistellä erilaisia väestötietokantoja yhteiseen formaattiin, jotta tutkimus voisi paremmin niitä hyödyntää. Aloitteentekijä on ollut Hollannin väestön historiallisen tutkimuksen säätiö (*Stichting Historische Steekproef Nederlandse Bevolking*, engl. Historical Sample of the Netherlands). Amerikkansiertolaisuudesta kiinnostuneet lienevät panneet merkille, miten nopeasti digitoitu väestöä koskeva aineisto on lisääntynyt vaikkapa *ancestry.comissa*.

Entäpä meillä Pohjolassa, jossa on maailman pitkäikäisin kattava ”väestökirjanpito”? Täällä nimittäin Ruotsin vuoden 1689 kirkkolaki velvoitti seurakunnat pitämään rippikirjat, syntyneet, kuolleet, vihityt sekä muuttaneiden luettelot ajan tasalla. Tuloksena oli nykykatsannossa verrattoman pitkä ja ainutlaatuisen kattava – laajuudeltaan koko nykyisen Suomen ja myös Ruotsin väestö – lähdekokonaisuus. Kyseessä on kansallisesti tärkeä mutta myös kansainvälisesti ainutlaatuinen ja kiinnostava aineisto.

Uumajan yliopiston suojissa aloitettiin jo 1970-luvulla työ, jonka hedelmä on nykyinen väestötieteellinen tietokanta (*Demografiska databasen*). Koko maan kaikkia kirkonkirjoja ei toki (vielä?) ole digitoitu, vaan aluksi on tyydytty otantaan. Työn ovat tehneet ammattitaitoiset tallentajat ja jälki on tasa-laatuista. Hiljattain vierailin Uumajassa ja professori Sören Edvinsson esitteli minulle tietokantaa, sen kokoamisperusteita ja mahdollisuuksia.

Tietokannan materiaali keskittyy 1800-luvulle, jolloin Ruotsin väestö kasvoi voimakkaasti (kuolleisuus väheni, syntyvyyden pysyessä korkeana) ja teollistuminen, kaupungistuminen sekä niihin liittyvä muuttoliike myllersivät yhteiskuntaa rajus-

ti. Aluksi tietokanta koostui kuudesta valikoidusta seurakunnasta (Alatornio, Svinnegarn, Trosa, Gullholmen, Locknevi ja Fleninge), jotka edustavat ruotsalaisen yhteiskunnan erilaisia sosiaalisia ja taloudellisia todellisuuksia. Pian huomattiin, että yksittäinen seurakunta on liian pieni yksikkö, ja työtä jatkettiin valitsemalla neljä suurempaa aluetta: Sundsvall (teollistuva, kaupungistuva ja liikkuva yhteiskunta), Skellefteå (maanviljelystä ja pienteollisuutta), Linköping (perinteinen, teollistumisen ”ohittama” yhteiskunta) ja Pohjoinen sisämaa-alue (saamelaiset, meänkieliset). Koko materiaalin aikajänne ulottuu 1600-luvun lopusta aina 1900-luvun alkuun, pääpainon toki ollessa 1800-luvussa. Tietokanta tarjoaa erinäisiä mahdollisuuksia väestöllisten ilmiöiden pitkittäistarkasteluun kuin myös elämäntutkimukseen sekä tietenkin vertailuihin.

Suomessakin kirkonkirjamateriaalia on jo digitoitu. Työtä ei kuitenkaan tee yliopisto tai akateeminen tutkimuslaitos, vaan sukututkijat. Meneillään on Suomen Sukututkimusseuran HisKi-projekti ja Suomen Sukuhistoriallisen Yhdistyksen digitointiprojekti. Lisäksi meneillään on Karjala-tietokantasäätiön luovutetun Karjalan kirkonkirjoja koskeva Katuha-hanke. Asetelmasta paljastuu nykyinen perusvaikeus: työtä tehdään usealla taholla liiemmin koordinoimatta, sitä tehdään vapaaehtoisvoimin ja ilman merkittävää rahoitusta. Työn hitauden ja mahdollisten yhteensopivuusongelmien lisäksi pulmana on työn kirjava jälki.

Kirkonkirja-aineistojen huolellinen ja yhtenäisen digitointi olisi ensiarvoisen tärkeää. Digitointi mahdollistaa aineiston käsittelyn aivan eri tavoin, kuin perinteinen kirkonkirjojen tutkimus mikrofilmeiltä: esimerkiksi hakuja voi tehdä, aineisto on käytettävissä tutkijan omalta työpöydältä, suurten aineistojen matemaattinen käsittely on mahdollis-

ta. Ja lisäksi: kun digitointi on kerran kunnolla tehty, ei sitä tarvitse koskaan tehdä uudelleen.

Kotimaisten väestöllisten aineistojen digitointiin soisi panostettavan: asia olisi mielestäni valtiotavallan rahoituksen väarti. Kyse on ainakin kansallisesta muistista ja yhteisestä menneisyydestämme, yhteiskunnan kehityskulkujen valaisemisesta väestöllisestä perspektiivistä sekä pysymisestä mukana kansainvälisessä kehityksessä. Kirkonkirjoihin tal-

lentuneen tiedon tutkiminen lisää tietoaamme menneisyyden väestöstä, esimerkiksi vaikkapa perhekoosta, huonekunnista ja niiden rakenteista, avoimien tavoista, muuttoliikkeestä, kuolinsyistä. Tieto ei ole vain historiallinen kuriositeetti, vaan sillä on merkitystä nykyisyyden kannalta. Se auttaa ymmärtämään esimerkiksi nykyväestön koostumusta, asuinpaikkoja ja terveyttä. Lisäksi tällaisella tietokannalla on myös kansainvälistä väestötutkimusta suuresti kiinnostavia ulottuvuuksia.

Kolumnissa mainitut tietokannat löytyvät seuraavista osoitteista:

Ancestry.com: <http://www.ancestry.com/>

Demografiska databasen: <http://www.ddb.umu.se/databaser/>

HisKi: <http://hiski.genealogia.fi/historia/>

Historical Sample of the Netherlands: <http://www.iisg.nl/hsn/>

Katiha: <http://www.karjalatk.fi/katiha/index.php>

Suomen Sukuhistoriallisen Yhdistyksen digitointiprojekti: <http://www.sukuhistoria.fi/sshy/index.htm>

Vuonna 1904 Viipurissa perustettu sanomalehti Karjala välittää muistoja Suomen historiasta sekä tuoretta tietoa nykypäivän karjalaisuudesta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta.

Kauttamme myös myynnissä Viipurin läänin historiaa esittelevä kirjasarja Karjalan ja Viipurin linnaläänin synnystä 1700 –luvun alkuun sekä alueen ja asukkaiden vaiheista itsenäistymisestä nykypäivään.

KARJALA No 10 - Tiistai 6.3.2012

Suunnittelijat luovat uutta designia perinteen pohjalta

Karjala-lehden uudistetut nettisivut avattu

Pentti Tomminen johtaa kirvulaisia

Pitijäseuran puheenjohtaja eroi ylittään

Ensimmäiset venäläiset siviilit Viipuriin toukokuussa 1940

TILAA SANOMALEHTI KARJALA

Tilaushinnat kotimaahan ja muihin pohjoismaihin: kestopilaus 86 e / v, 12 kk määräaikainen 93 e. Pohjoismaiden ulkopuolelle kestona 113 e / v, 12 kk määräaikainen 120 e, 6 kk 65 e.

Tilaa: p. 05 – 5414 600 tai sähköpostilla tilaukset@karjala-lehti.fi

Karjalaisuuden asialla vuodesta 1904

**SANOMALEHTI
KARJALA**